

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 11. Utrùm Marcellus Ancyranus aliud de Trinitatis mysterio senserit,
quàm Catholica Ecclesia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

rivi profluentis ex Patre & Filio, tanquam ex uno fonte, triū unam & eandem esse substantiam necesse est. Unde unus Deus est Pater cum Filio & Spiritu sancto: cū una & eadem substantia divina in pluribus suppositis non nisi unum Deum facere possit.

Hanc esse Novariani mentem patet ex his ejus verbis eod. illo cap. ult. *Est ergo Deus (Filius) sed in hoc ipsum genitus, ut esset Deus ... cuius sic divinitas traditur, ut non aut dissonantia, aut inaequalitate divinitatis duos deos reddidisse videatur.* Subiectis enim ei quasi Filio omnibus rebus à Patre per generationem, dum ipse cum his, quae illi subiecta sunt, Patri suo subicitur quantum ad originem, Patris quidem sui Filius probatur, ceterorum autem & Dominus & Deus esse reperitur. Ex quo dum huic, qui est Deus, omnia per divinam generationem subtrahuntur traduntur, & cuncta sibi subiecta Filius accepta refert Patri, tanquam foati ex quo profuit, totam divinitatis auctoritatem rursus Patri remittit, unus Deus ostenditur verus & aeternus Pater, à quo solo haec vis divinitatis ut emissæ, etiam in Filium tradita & directæ, rursus per substantia communionem ad Patrem revolvitur. Deus quidem ostenditur Filius, cui divinitas tradita & porrecta conspicitur, & tamen nihilominus unus Deus Pater probatur, dum gradatim reciprocoque meatu illa maiestas atque divinitas ad Patrem, qui dederat eam, rursus ab illo ipso Filio missa revertitur & retorquetur.

Obj. 3. Saltem Novatianus malè sensit de divinitate Spiritus sancti. Nam 1. dicit c. 7. quod omnis spiritus creatura est. 2. c. 24. sic loquitur: *Nec Paracletus à Christo acciperet, nisi minor Christo esset.* Minor autem Christo Paracletus, Christum etiam Deum esse hoc ipso probat, à quo accepit, quæ nunciat, ut testimonium Christi divinitatis grande sit, dum minor Christo Paracletus reperitur, ab illo sumit quæ ceteris tradit. 3. Nusquam Spiritum sanctum dicit esse Deum, 4. Denique c. ult. in hoc tantum incumbit, ut ostendat Patrem & Filium non esse duos Deos, sed Patrem cum Filio unum esse Deum.

R. n. obj. Ad 1. prob. R. Novatianum hoc loco non aliud velle, quam vocabulum Spiritus, sicut & ista, lux & charitas, ex primæ sua institutione, & ita propriè & naturaliter non significare, nisi substantiam aliquam creatam, proindeque eum creaturam facturum esse Deum, qui substantiam Dei diceret esse Spiritum in sensu proprio & naturali. Si acceperis, inquit, Spiritum substantiam Dei, creaturam feceris Deum: omnis enim spiritus creatura est. Quare sicut non nisi figurativè de Deo dicitur, quod sit charitas, lux, ignis, &c. ita nec nisi figurativè de eo dicitur, quod sit spiritus. Et verò sicut in veteri testamento ideo Deus ignis dicitur, ut peccatori populo metus incutatur, dum iudex ostenditur, ita & in novo testamento Spiritus esse profertur, ut rector & creator in delictis suis mortuorum per hanc bonitatem collata credentibus indulgentiæ comprobetur. Hinc tertiæ personæ in divinis nomen Spiritus attribuitur figuratè, quia procedit à Patre & Filio per viam amoris, eique propterea specialiter attribuitur animarum sanctificatio, quæ perficitur per charitatem, quæ diffunditur in cordibus. Neque alio sensu tertiam personam dixisse Spiritum Novatianus crederetur, nisi immeritò: quantumvis enim asserat omnem spiritum esse creaturam, agnoscit tamen Deum in bono aliquo sensu dici posse, & re ipsa in novo testamento dici Spiritum.

Ad 2. prob. R. Novatianum verbis citatis non magis divinitati Spiritus sancti contradicere velle, quam contradicere velit divinitati Filii, cum de eo loquens c. 22. ait: *Dum accipit sanctificationem à Patre, minor Pater est: minor autem Patre consequenter est; sed Filius ... profutendo se accepisse sanctificationem à Patre, hoc ipso, quo se Patre minore, accipiendo ab ipsa sanctificationem, probat, Filium se esse, non Patrem, monstravit.* Sicut ergo Novatianus credens Filium esse verè Deum, Deum super omnia, omnium Deum & Dominum, adhuc dicere potuit, & dixit illum esse Patre minorem, quia à Patre accipit; certè idem pla-

nè de Spiritu sancto sentiens, potuit dicere, illum esse Filio minorem, quia accipit à Filio.

Imò Novarianus hoc loco, qui nobis objicitur, manifestè supponit Spiritum sanctum non esse creaturam. Nam Christum probat esse Deum, quia Spiritus sanctus ab illo accipit, & dicit grande divinitatis Christi testimonium esse, quod Spiritus sanctus illo minor repertus, ab illo sumat quæ ceteris tradit. Quod jejenum & frigidum esset, si Spiritus sanctus esset creatura.

Præterea, sic discurret eodem illo loco: *Si homo tantummodo Christus; quomodo Paracletum dicit, de suo esse sumpturum quæ nuntiaturus sit? Neque enim Paracletus ab homine quicquam accipit, sed homini scientiam Paracletus porrigit; nec futura ab homine Paracletus discit, sed de futuris hominem Paracletus instruit.* Quare autem? nisi quia Spiritus sanctus creatura non est, nec homo est, nec Angelus: testatur enim Apostolus, Angelos circa Verbi incarnati mysterium multa didicisse per evangelicam prædicationem, quæ ignorabant antea. Quia Spiritus sanctus non est creatura, nec accipit, nec accipere potest ab homine, nec discit, nec discere potest ab homine, non instruitur ab homine, sed hominem instruit de futuris, quæ certò prænoscere, prærogativa Dei est.

Ad 3. prob. R. Novatianum nusquam quidem Spiritum sanctum appellare Deum, at, quod nobis sufficit, illi attribui ea, quæ divinitatis propria sunt, & quæ creaturæ competere nullatenus possunt. Neque mirum videri debet, quod Dei nomen non expressè tribuat Spiritui sancto, quia prioribus illis Ecclesiæ temporibus non adedè explicita fuit fides de divinitate Spiritus sancti: neque idcirco ejus circa SS. Trinitatem orthodoxia in controversiam revocari debet. Certè S. Basilius, cum de Spiritu sancto ageret, per prudentem quandam œconomiam à tribuenda illi appellatione Dei aliquando abstinuit, verbis æquivalentibus divinitatem illius exprimere contentus, quam Basilii œconomiam in ejus elogio funebri laudat S. Gregorius Nazianzenus non multum procul à fine. Item Patres Nicæni in Symbolo Patri & Filio nomen Dei tribuunt, non Spiritui sancto. *Credimus, inquit, in unum Deum Patrem omnipotentem ... & in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei ... Deum ex Deo ... & in Spiritum sanctum.* Imò Patres Constantinopolitani, quamvis ageretur de Spiritu sancti divinitate contra Macedonianos defendenda, in Symbolo suo Spiritum sanctum Deum non appellant; sed solum attribuunt ei aliquid, quod ei convenire non posset, si non esset Deus. *Credimus, inquit, in unum Deum Patrem omnipotentem ... & in unum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei unigenitum ... Deum de Deo ... credimus in Spiritum sanctum Dominum & vivificantem, ex Patre procedentem, & cum Patre & Filio adorandum & glorificandum.*

Ad 4. prob. R. Novatianum, cum in præcedentibus capitulis expressè probavit Christum non solum esse personam distinctam à persona Patris, sed etiam esse Deum super omnia, & omnium Deum ac Dominum, de hoc tantum sollicitum esse potuisse cap. ult. ut ostenderet Patrem, & Christum Filium ejus unigenitum, non duos esse deos, sed unum tantum. Ratio autem qua id præstitit, valet omnino ad probandum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, quamvis sint tres personæ divinæ, inter se distinctæ, unum tamen esse Deum, non tres, ut potè unam & eandem divinitatem habentes.

ARTICULUS XI.

Utrum Marcellus Ancyranus aliud de Trinitatis mysterio senserit, quam Catholica Ecclesia.

Marcellus Ancyre Episcopus, & Primas Galatiæ, unus fuit ex trecentis octodecim Patribus, qui pro vindicanda contra Arium Verbi divinitate, Nicæam convenerunt. Hic pro orthodoxa fide contra Arianos in Nicæna Synodo decertavit acerrimè, quam-

obrea

Sozom. l. 2.
M. A. c. 33.

obrem gravissimam Eusebianorum incurrit offensio-
nem, quam non mediocriter auxit improbando ea,
quæ in Synodo Tyri decreverant contra B. Athana-
sium, non acquiescendo iis, quæ Hierosolymis sta-
tuerant de Ario communioni Ecclesiastica restituen-
do, Templi denique Hierosolymitani, à Constantino
ædificati, dedicationi cum illis interesse recusando,
eorumque communionem devitando; qua de re da-
tis ad Imperatorem litteris, graviter contra illum con-
questi sunt, quasi contumelia affectisset Imperatorem,
Basilicæ Hierosolymis constructæ dedicationem detre-
ctando præsentia sua cohonestare.

Peracta dedicatione, Eusebiani Constantinopolim
ab Imperatore acciti, Marcellum apud illum accusa-
runt ut hominem hæreticum; & conventu habito
exaudiverunt, eique suffecerunt Basilium quendam,
virum facundia & eruditione celebrem, qui idcirco
Ancyranus cognominatus est. Novitatis autem cri-
men imponendi Marcello occasionem sumpserunt Eu-
sebiani ex libro, quem scripserat contra Asterium So-
phisiam, Arianis partibus addictum, & in quo con-
tendebant cum Sabellii & Pauli Samosatani errores
instaurasse. Hunc Marcelli librum refutat Eusebius
Cæsariensis quinque libris, quorum tres inscribuntur
de Ecclesiastica Theologia.

Epiph. hæc.
72.

Contra exaudiverunt à se Marcellum, ad Julium
Pontificem Maximum scripserunt Eusebiani, eumque
Sabellianismi accusarunt, hanc proculdubio late ad-
versus eum dispositionis sententiæ causam prætexen-
tes. Quapropter Marcellus Romam profectus, co-
ram Julio stetit, innocentiam suam purgaturus, po-
stulans ut accusatores suos accerferet, & spondens se
illorum calumnias confutaturum, ostensurumque eos
etiamnum impium Arian dogma à Nicæna Synodo pro-
scriptum, sequi. Justis ejus precibus annuens Julius,
missis Presbyteris, jubet Eusebianos in urbem veni-
re, quæ Marcello objiciebant, crimina probaturos.
His frustra per annum integrum & menses aliquot Ro-
mæ expectatis, Marcellus à Julio innocens pronun-
ciatus, & in Sedem suam restitutus est.

Jul. Epist.
ad Orient.

Postea verò Eusebianorum de lata à Julio pro Mar-
cello & Athanasio sententia expostulantium querimo-
niis victi Constans & Constantinus, annuente Julio,
Sardicam Illyriæ urbem convocarunt generalem Sy-
nodum, in qua à trecentis Episcopis cum Athanasio,
& Aselepa Gazæ Episcopo, Marcellus iterum inno-
cens declaratus est, & Julii judicium confirmatum.
His non obstantibus, quaritur adhuc utrū Marcellus
fuerit hæreticus, an non; utrū Julius & Sardicen-
sis Synodus circa illum errarint errore facti, an non.

Contra Marcelli orthodoxiam pugnat autoritas S.
Basilii, qui epist. 52. ad Athanasium hæc scribit:
*Marcellum, qui ex diametro respondentem Ario impie-
tatem attulit, atque contra eandem unigeniti divinita-
tis essentiam in pie egit, Verbiq; appellationem male
usurpavit, ne semel quidem accusare videntur, qui
Verbum quidem unigenitum vocari tradit ratione mini-
sterii ac dispensationis, & quatenus in tempore natus
prodiit: ceterum ad eum unde egressus erat, reversum,
nec ante egressum fuisse, nec post regressum subsistere.
Et hujus experimentum ac demonstrationem recandi
apud me inique illius syngraphæ libri continent. Attamen
istum nequaquam reprobare visi sunt, & per hæc
culpandi veniunt, ut qui ab initio illum per ignorantiam
veritatis in Ecclesiasticam etiam communionem rece-
perint. Et epist. 74. ad Occidentales: Nos sanè con-
tristat, quod Marcelli dogmatibus fidem habet (Pauli-
nus, & sectatores illius sine discrimine ad commu-
nionem admittit. Scitis, colendissimi Prætres, quam
omnem spem nostram irritam faciat dogma Marcelli,
quod neque Filium propria ac discreta hypostasi prædi-
tum confiteatur, sed productum, & in eum ipsum iterum
conversum, ex quo venerat, tradit: neque Paracle-
tum propria habere hypostasi concedit: ita ut non
aberraret, si quisquam hanc hæresim prorsus alienam esse
à Christianismo determines, ac corruptum quendam
Judæismum appelleret. Ecce Basilii Marcellum aperte
attribuit impiū Sabellii dogma, atque discipulos ejus*

impii hujus dogmatis sectatores: imò tacite videtur
suggillare Julium & Patres Sardicenses, quod sibi à
Marcello imponi passi sint, eumque, rebus non satis
diligenter perpenſis, in communionem Ecclesiasti-
cam receperint.

Contra Marcelli orthodoxiam proferuntur etiam
aliorum plurium testimonia; nempe Athanasii in ora-
tione, quæ inscribitur, *Quod unus sit Christus*, & in
qua Marcellus Paulo Samosateno accensetur. Hiero-
nymus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis c. 97. ubi
refert Hilarium in septimo adversus Arianos libro,
Marcelli nominis, quasi hæretici, meminisse, Hila-
rii in fragmento. 2. Ubi ait Athanasium à commu-
nionem suā separasse Marcellum, ubi quædam eum alia
nova miscere sensit, & ambiguis predicationibus ejus
in quam Photinus erupit, doctrinam viam querere. Sul-
picii Severi, qui lib. 2. hist. sacræ idem factum testa-
tur: *Athanasius, inquit, cum Marcellum parum sa-
næ fidei esse penitus comperisset, à communionem suspen-
dit. Theodoretus lib. 2. hæret. fabularum, ubi Sabel-
lio Marcellum subjungit, & ait: Marcellus Galata,
similiter ut ille, negavit hypostasim trinitatem, . . .
Socratis lib. 1. hist. Eccl. c. 36. ubi hæc habet: Mar-
cellus cum adversus eum (Asterium) vellet scribere,
nimia contradicendi cupiditate in contrarium errorem
delapsus est. Sozomeni lib. 2. hist. Eccl. dicentis c. 33.
Dum ei (Asterio) contradicere vult Marcellus, sive
sua sponte, sive imprudens, neque ita sentiens, in opi-
nionem Pauli Samosatensis prolapsus est. Marii Mer-
catoris 12. anathemat. Nestorii n. 15. ubi dicit Mar-
cellum Galatam secutum esse Ebionem. Et Joannis
Chrysostomi, qui in hom. 2. in epist. ad Hebr. non
semel Marcellum conjungit cum Plotino.*

Inter orthodoxiam & heterodoxiam Marcelli flu-
ctuat S. Epiphanius hæc. 72. quæ est Marcellianorum;
ita ut tamen in hanc partem propendeat magis, quam
illam: sic enim de Marcello loquitur: *Fecit autem &
ipse quandam divisionem in Ecclesia. . . à quibusdam
incepsit ex parte, tanquam qui Sabellianorum nugas
habuerit. Quidam verò pro ipso rationem reddiderunt,
non sic rem habere, sed recte ipsum vixisse, & recte
ipsum quoque sensisse affirmarunt, quare multa de hoc
questio fuit. Et occulta quidem mentis Deo nota sunt.
Verum qui ab ipso facti sunt & instructi, qui illius
mentem ignorant, & non veritatem illius recensent,
neque tres substantias confiteri voluerunt, quemadmo-
dum habet veritas. . . hic verò cum voluerit quædam
diffusius apud quosdam dicere, declaravit se cum Sa-
bellio sentire: quapropter etiam ipse inter hæreticos nu-
meratus ac confutatus est. Apponam autem & editio-
nem sermonis, quem fecit ad Julium beatum Romano-
rum Episcopum idem Marcellus, nimirum sui ipsius
defensionem faciens. Ceterum ex Apologia & libella
ipso apparebit, quod alia præter fidem veritatis sen-
serit. Nisi enim alia sensisset, quorum gratia ad suā
purgationem devenisset.*

Postquam autem ad verbum descripsit brevem apo-
logiam seu professionem fidei, quam Julio obtulit
Marcellus, sic prosequitur: *An itaque hic libellus re-
ctè habeat, qui possunt, legant, & que in ipso dicta
sunt, diligenter cognoscant: & si quidem male habet,
ipsi judicent. Non enim volumus ultra ea, quæ novi-
mus, & ad nos pervenerunt, dicere. Etiam si eni-
am rectè habeat libellus ex proposito argumento, rursus
cogitant legentes & audientes, quod non frustra, ne-
que in vanum, neque contra illum ipsi necessaria fuit
apologia & purgatio: nisi sanè evoanisset sermones
quosdam turbantes, & cogentes ipsum ad defensionem
devenire eorum, quæ ab ipso dicta sunt. Contigit eni-
am & post admissum errorem, ut per libellum se ipsum
purer ac corrigat. Aut fortassis per libellum ornavit
suos sermones, quo occultaret ea, quæ ab ipso dicta
erant, ut ne exideret per depositionem à commun-
i Episcoporum collegio ac regula.*

Teste igitur Epiphiano, etiam post testimonium à
Julio Pontifice & Sardicensi Synodo orthodoxie Mar-
celli redditum, magna de illo fuit controversia, aliis
scilicet affirmantibus eum in Sabellii dogma inpegiſſe,
aliis

aliis è contra contendentibus eum semper rectè & vixisse & lenissime, eosque qui se ab illo institutos gloriabantur, & dogma Sabellii profitebantur, neque mentem ejus attigisse, neque doctrinam ejus secutos esse. Interea tamen Epiphanius suspecta fuit Marcelli fides, suspecta intentio & sinceritas; cum & apologia indiguerit, & apologiam scribere potuerit animo errores suos occultandi, ne scilicet deponeretur, & à Catholicorum Episcoporum communione excideret, præterquam quod professio fidei, ab eo edita, fortasse errores, qui ei imputabantur, non sufficienter refelleret. Ibidem autem, quod non est prætermittendum, narrat Epiphanius, quod interrogatus à se aliquando, quid de Marcello sentiret, Athanasius, neque ipsum defendit, neque rursus graviter adversus ipsum invehit; sed solum risu leni addito, ostendit non multum ab improbitate ipsum abhorruisse, & in eorum loco, qui se purgassent, habuit.

Pro Marcelli orthodoxia pugnat, 1. Judicium Julii Pontificis Maximi, qui de Marcello ad Orientales rescribit his verbis: *Cum à vobis postularetur, ut de fide diceret, tanta cum fiducia per se respondit, ut nemo non perciperet, eum nihil à veritate profiteri alienum, sed eadem cum pietate, qua Ecclesia, de Domino ac Salvatore nostro sentit, neque jam tantummodo, sed etiam olim hujus sententia se fuisse confirmatam, uti & nostri Presbyteri, qui tunc in Niceno Concilio aderant, de ipsius recta fide contestabantur: nam & cum tunc quoque in sententiis dicendis dimicasset cum Ariana heresi, testes fuere...*

2. Judicium trecentorum in Sardicensi Synodo Episcoporum, qui in Epistola synodica ad omnes Ecclesiarum Catholicarum Episcopos, de Marcello scribunt in hunc modum: *Recitata quoque sunt scripta collegæ nostri in scriptis Marcelli, & deprehensa est Eusebii dolosa vafrities. Quæ enim Marcellus per modum questionis tractaverat, ea tanquam ita esse profiteretur, calumniari sunt. Recitata quoque sunt in his questionibus, quæ intercederent, & subsequerentur, & inventa est bona & recta fides istius viri. Et inferius: Nos dilectos fratres & comministros nostros Athanasium, Marcellum, Asclepam... innocentes & puros pronunciamus.*

3. Professio fidei, quam ipse Marcellus obtulit Julio Pontifici, & quam ad omnes Ecclesiarum Catholicarum Episcopos mitti rogavit. In ea autem sic loquitur: *Credo autem sequens divinas Scripturas, quod unus est Deus, & hujus unigenitus Filius Verbum, qui semper coexistit cum Patre, & nunquam principium ut esset, habuit: verè ex Deo existens, non creatus, non factus, sed semper existens, semper conregnans Deo & Patri, cujus regni, juxta Apostoli testimonium, non erit finis... Quæ verba è diametro opponuntur Sabellianæ impietati.*

4. S. Athanasii auctoritas in epistola ad Solitarios, ubi hac scribit de Marcello: *De Marcello autem Episcopo Galatiæ, supervacuum fuerit fortasse mentionem facere, cum nulli non constet, Eusebianos ab eo de heresi reprehensos, hæreseos recriminationem pro talione illi vicissim impigisse, senemque hominem in exilium eiecisse. Ille autem Romam profectus, sese innocentem docuit, & ut iussus ab illis fuerat, scripto suam fidem, quam Sardica Synodus amplexa est, edidit.*

Ea autem omnia, quæ adversantur, aut videntur adversari orthodoxiæ Marcelli, non difficilem habent solutionem. Nam Basilii, qui Marcellum ex libro, quem contra Asterium scripserat, judicavit hæreticum, auctoritati opponitur, 1. Auctoritas Julii Pontificis, qui Marcellum præsentem interrogavit, examinavit, & audivit, atque interrogatum, examinatam, & auditum, suffragantibus, qui aderant, Episcopis quinquaginta, judicavit orthodoxum, post catholicam ab eo fidei professionem editam. 2. Auctoritas Sardicensis Synodi, à qua innocens pronuntiatus est Marcellus, postquam fidei suæ rationem reddidit coram trecentis Episcopis, qui Synodo aderant, & ejus contra Asterium scripta diligentissimè inspecta fuere, ipso præsentem, qui proinde mentem suam ex-

ponere, & si quæ difficilia, vel ambigua, aut prævum habere sensum viderentur, uti intellexisset, declarare poterat. 3. S. Hilarii auctoritas in fragmento 2. ubi de libro Marcelli, in quo Sabellianam hæresim contineri putavit S. Basilii, sic ait: *Docetur etiam recitatione ejusdem libri innocentem deprehendi (Marcellum), falsitatem quoque judicii Ariani (in concilio Constantino) in quo ab Eusebianis Marcellus exauctoratus est ut hæreticus, ob prætensores errores in dicto libro expressos) extantis adhuc libri fides arguit.* Juxta Hilarium igitur libro illo non continebantur errores, qui Marcello ab Eusebianis imputabantur. Unde hoc loco notat Hilarius Athanasium aliquando à communione sua abscessisse Marcellum, non propter librum, quo recitato, sententia Synodi Sardicensis episcopatu erat redditus; sed quia, quedam alia nova miscere sensit, & ambiguis predicationibus, ejus in quam Photinus erupit, doctrinæ viam querere.

Ad 2. Quod contra Marcellum assertur, R. orationem illam non esse Athanasii, sed alterius Auctoris, ut probat styli dissimilitudo: ut enim observat Petavius noster lib. 1. de Trin. c. 13. orationis illius stylus multò comprior est & ornatio, quàm Athanasianus. Præterea, in ea dicuntur tres hypostases in Trinitate; cum una tantum dixerit Athanasius.

Ad 3. R. in lib. 7. Hilarii contra Arianos nihil legi, unde inferri necesse sit, illum habuisse Marcellum ut hæreticum. Ad id enim minimè cogunt hæc Hilarii verba: *Impie multos ad unius Dei professionem Galatia nurievit; in quibus tamen solis conjecturam suam fundare potuit Hieronymus, qui loco citato de Marcello hæc subiungit: Porro ille defendit se non esse ejus dogmatis, cujus accusatur, sed communionem Julii & Athanasii, Romane, & Alexandrinæ urbis Pontificum, se esse munitum.* At quomodo Julii & Athanasii communionem habuit, si fuit hæreticus?

Ad 4. R. locum illum Hilarii non mediocrem habere difficultatem. Idem Athanasius, inquit, Marcellum, qui post recitationem libri, quem scriptum ediderat (nam hunc nos quoque habemus) sententia Synodi Sardicensis episcopatu erat redditus, ubi quedam alia nova miscere sensit, & ambiguis predicationibus, ejus, in quam Photinus erupit, doctrinæ viam querere, à sua communione separat anteriore tempore, quàm Photinus arguitur... Illud autem esse cognitum cunctis oportet, nullam unquam adversus Marcellum, præter eam qua Sardicensibus est dissoluta sententiis, deinceps Synodum fuisse contractam; neque tunc cum de Photino decretum ab Occidentalibus est, & ad Orientales est relatum, aliquid in eum expressum fuisse judicium... Sed cur abnegata Martello communionis Athanasius reus esse rescribitur (ab Orientalibus?) Numquid propter libri vitium Marcellus absensus est? Testes ipsi sunt, ex institutis ejus Photinum perverstratis istius initia sumisse. Nam negata sibi ab Athanasio communione, ingressu sese Ecclesie Marcellus abstinnit. Ita communio cum eo inita, rectam fidem (Marcelli) de subjectione & traditione regni docet: negata rursus pravitate doctrinæ alterius (propter quam Photinus damnatus est) ostendit.

Ex hac porrò narratione liquet, separationem illam, de qua Hilarius loquitur, si facta est, factam esse post Sardicensem Synodum, ac proinde post annum 347. & ante solemnem Photini condemnationem, factam ab Occidentalibus Episcopis, sive Mediolani, ut nos volumus, sive Sirmii, ut alii volunt, ac proinde ante annum 349. At quo pacto hoc conciliari potest cum Athanasii ad Solitarios epistola, in qua honorificentissimam Marcelli mentionem facit, & quam non ante annum 357. scripsit, cum in ea meminere Liberii lapsus, ejusque in urbem reditus, qui hoc anno contigit? Illam igitur separationem habemus ut factam ab Ariani suppositum, & ab Hilario, falsis rumoribus decepto, delcriptum. Hinc patet responsio ad 5. Nam Severus Sulpitius ex Hilarii fragmento narrationem suam sumpsit.

Ad reliqua R. Sozomenum securum esse Socratem, & So-

Anod Athanasii
epistol. 2.

Anod Athanasii
epistol. 2.

Anod Epiphani
her. 72.

& Socratem deceptum fuisse libris ab Eusebio contra Marcellum scriptis, quorum loco citato expressam mentionem facit. Item Chrysostomum, Theodoretum, & Marium Mercatorem, aut libris Eusebii, vel S. Basilii epistolis, aut falsis rumoribus deceptos fuisse. Præterea, cum sint testes tempore diffusi, illos presentibus & oculatis testibus, Julio, Athanasio, & Sardicensibus Episcopis, contrarium asserentibus, facile posthabendos esse, quis dubitare potest?

Ad *hesitationem Epiphani* R. Marcelli id contigit se, quod antecedente sæculo contigerat Dionysio Alexandrino, qui dum ferventiùs insequitur Sabellii dogma de unitate non solum naturæ, sed etiam personæ in Deo, visus est nonnullis etiam Catholicis, non solum personarum, sed etiam substantiarum diversitatem asserere; & apud cognominem Pontificem Maximum accusatus, ab eoque iustus fidem suam exponere, se ipsum purgare, & in hunc finem apologiam scribere coactus est. Ita pariter Marcellus, dum contra Asterium scribens, Arianam impietatem insecutur ardentius, Sabellianæ & Samosatænæ impietatis reus tantum non effectus est. Unde ut Epiphanius aliquando dicebat Athanasius, non multum ab improbitate absuit, & purgatione indignus, non quod contra hæreticum hominem ipse animo hæretico scripsisset, & sub prætextu unius erroris expugnandi, alterum oppositum, jam à centum ferme annis ab universa Ecclesia proscriptionem, vellet instaurare; sed quod ex nimio ab hæreticis recedendi, illique effugium omne occidendi ardore ita scripsisset, ut videretur ea asserere aut negare, quæ asseruerant aut negarant Sabellius & Paulus Samosatæni.

Tale quid homini, etiam probè Catholico, facile accidere potuisse, probat Dionysii Alexandrini exemplum. Sicut igitur Dionysius nunquam habitus est ut hæreticus, eo quod in aliquibus suis contra Sabellium scriptis visus est nonnullis Verbum alterius à Patre substantiæ & creaturam facere, & defensione indignus: ita nec Marcellus ut hæreticus haberi debuit, aut debet, eo quod indiguerit apologia, quia visus est aliquibus in suo contra Asterium libro Sabellii & Samosatæni instaurare hæresim; præferim cum Julio & ejus Synodo, atque Sardicensibus Patribus in reddenda fidei suæ ratione plenè satisfecisset, & in Athanasii communione permanerit. Quod autem addit Epiphanius, Marcellum apologiam scribere potuisse animo errores suos occultandi, & vitandi depositionem, posset etiam dici de Dionysio: unde nihil probat, nec sufficientem suspitioni locum dare potest.

Dices. Ex Hilario in frag. 2. hæresim docuit Marcellus, non quidem in libro de subiectione Domini Christi, quem contra Asterium scripsit, sed in privatis colloquiis & publicis sermonibus, quibus ad Sabellianismum & Paulianismum instruit discipulos suos, quorum antesignanus fuit Photinus, qui, quod hæreticos illas publicè profiteretur, in pluribus Synodis damnatus, & tandem ab Episcopatu dejectus est. R. hoc non magis verum esse, quam quod ibidem narrat Hilarius Athanasium à communione sua separasse Marcellum, quia senerat illum *ambiguis prædicationibus*, ejus, in quam Photinus erupit, doctrinæ viam querere.

Itaque verba illa Hilarii, *Nunquid propter libri vitium Marcellus absens est ab Athanasio? testes ipsi sunt Orientales, ex institutis ejus (Marcelli) Photinum pervertitatis istius, propter quam damnatus & depositus est, initia sumpsisse;* quibus significat Photinum pervertitam suam doctrinam hausisse; non ex libro Marcelli, sed ex ejus institutione; non recipimus ut vera, sed è contra dicimus Photinum, Marcelli discipulum, non à Marcello imbutum fuisse erroribus, quos postea professus est, sed ad summum in illos inductum ex lectione libri à Marcello editi, quem in pravam & hæreticam sententiam facile depravare potuit. Unde putamus in Photinum potius cadere verba illa Epiphani hær. 72. *Verum qui ab ipso facti sunt & instructi, qui illius mentem igno-*

rant, & non veritatem illius recensent, neque tres substantias confiteri voluerunt, &c.

Nostræ responsionis bonitas adhuc magis declarari potest ex eod. Epiphanius: nam loco citato hæc habet: *Ceterum nunc dicunt orthodoxi, & Fratres nostri ac Confessores, à quibusdam discipulis, à Marcello relatis, editionem confessionis fidei purgate se accepisse.* Tum hanc fidei professionem, quam inscribit Marcelli fidem, subjicit. Sic ergo germani illi discipuli Marcelli loquuntur: *Neque sentimus, neque sensimus unquam aliquid extra decretam in Nicæa universalem & ecclesiasticam fidem... detestantes eos qui audent creaturam dicere Spiritum sanctum, & hæresim Arianam, Sabellianam, ac Photini, & Pauli Samosatensis; & eos, qui non dicunt sanctam Trinitatem tres personas incircumscriptas, & in substantia existentes, & coæternales, & consubstantiales, & perfectas: detestantes item eos, qui dilatationem, aut contractionem, aut operationem Patris Filium dicunt, & eos qui Deum Verbum Filium Dei ante secula, & consubstantialem Patri, & in substantia, & perfectum Filium, ac Deum non confitentur. Si quis eundem Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum dicit, anathema sit. Si quis principium aut finem Filio Dei & Verbo, aut regno ipsius tribuit, anathema sit. Si quis Patrem Patris dicit Filium, aut Spiritum sanctum, & non confiteatur Filium Dei ex essentia Patris ante omne consilium genitum esse, anathema sit.*

Certe tam catholica fidei professio non nisi ex schola planè catholica prodire potuit; & eos, qui tam catholicè loquuntur, à Magistro planè catholico instructos fuisse necesse est. Præterea, cum expressè damnent errores Marcelli ab Eusebiano imputatos, manifestè ostendunt per calumniam imputatos fuisse. Marcellus igitur verè catholicus & orthodoxus fuit. Quod si ex ejus schola prodiret Photinus, qui hæreticus factus est, hoc ei non debet officere: Photinus enim talis profectò evasit, non quia hæreticam ab eo institutionem accepit, sed quia orthodoxam doctrinam, quam ab orthodoxo magistro didicerat, Sabellii & Pauli Samosatæni impietati posposuit.

Dices. Eusebius Cæsariensis in suis contra Marcellum libris probat eum in libro contra Asterium edito, cujus fragmenta refert, docuisse, 1. Verbum Dei unam esse cum Patre personam, & quod consubstantium est, sic assumptum esse hominem, ut sola efficientia & actione collari Deus sit credendus. 2. Post resurrectionem, qualemcumque Verbi cum carne conjunctionem desitutam. 3. Ante incarnationem, Verbum Dei fuisse Filium, sed tunc Filium Dei factum esse, quando & caro factum est. 4. Verbum ex se non esse imaginem Dei, sed hoc ei solum competere propter assumptam hominis naturam. 5. Christi regnum non fore perpetuum, sed tunc desitutum, quando Verbum, relicta carne, ad Patrem rediit.

R. Hic audiendum non esse Eusebium, qui non ex religionis zelo, sed ex odio contra Marcellum Ariani dogmatis oppugnatorem acerrimum præconcepto, in illum scripsit, illumque recriminandi gratia hæreseos accusavit; sed fidem habendam esse, 1. Hilario, qui Marcelli librum apud se habuit, ut restatur in frag. 2. in quo etiam expressè asserit librum illum purum esse ab erroribus, quos Marcello imputabant Eusebiani. 2. Sardicensis Synodi Patribus, qui postquam librum illum diligentissime inspexissent, innocentem & orthodoxum pronunciarunt Marcellum, & ad omnes Catholicæ Ecclesiæ Episcopos scripserunt, eum, quæ in dicto libro rectæ fidei viderentur apertè adversari, non asserendo, sed inquirendo tractasse; cætera verò bonum sensum habere, & animo catholico scripta deprehendi ex antecedentibus & consequentibus.